

СЛОВО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ СУДДІВ УКРАЇНИ

Спеціальний випуск

№ 3 [8]
2014

СЛОВО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ СУДДІВ УКРАЇНИ

Фахове загальнодержавне
науково-практичне та наукове-методичне
юридичне видання

Спеціальний випуск

---

*Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
«Національні стандарти суддівської освіти:
професійна психологічна підготовка»*

---

*Цей спеціальний випуск видання було профінансовано проектом Ради Європи
«Посилення незалежності, ефективності та професіоналізму судової влади
в Україні», який підтримується Урядом Швеції.*

*Просимо зауважити, що позиції авторів видання можуть
не відображати позиції Ради Європи та Уряду Швеції*

№ 3 (8) 2014

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ОНІЩУК Микола Васильович, ректор Національної школи суддів України, доктор юридичних наук, заслужений юрист України, *голова Редакційної колегії*

БАЛАКЛИЦЬКИЙ Іван Ілліч, начальник відділу Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

БЕЛЯНЕВИЧ Олена Анатоліївна, викладач Національної школи суддів України, доктор юридичних наук, професор

ГАШИЦЬКИЙ Олександр Васильович, начальник відділу Національної школи суддів України, суддя Вищого адміністративного суду України у відставці, заслужений юрист України

ГОРОДОВЕНКО Віктор Валентинович, голова Апеляційного суду Запорізької області, голова Координаційного суддівського центру, доктор юридичних наук, заслужений юрист України

ДЗЕРА Олександр Васильович, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений юрист України

КОВАЛЬСЬКИЙ Віктор Семенович, президент видавничої організації ТОВ «Юрінком Інтер», доктор юридичних наук, доцент, *заступник голови Редакційної колегії*

КОЗЬЯКОВ Сергій Юрійович, голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, кандидат юридичних наук, доцент

КОСТЕНКО Анатолій Васильович, проректор з підготовки кадрів для судових органів Національної школи суддів України, суддя Верховного Суду України у відставці, заслужений юрист України

КРАВЧУК Геннадій Анатолійович, заступник голови Вищого господарського суду України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

КРИВЕНКО Віктор Васильович, заступник Голови Верховного Суду України – секретар Судової палати в адміністративних справах, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

МАЗУРОК Володимир Антонович, проректор по забезпеченню організаційної діяльності Національної школи суддів України, суддя Верховного Суду України у відставці, заслужений юрист України

МІКУЛІН Віктор Петрович, викладач Національної школи суддів України, доктор юридичних наук, професор

ПОГОРЕЦЬКИЙ Микола Анатолійович, головний науковий співробітник Національної школи суддів України, завідувач кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор

РОМАНОК Ярослав Михайлович, Голова Верховного Суду України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

РОТАНЬ Володимир Гавrilович, старший науковий співробітник Національної школи суддів України, доктор юридичних наук, професор

САВЧИН Михайло Васильович, викладач Національної школи суддів України, доктор юридичних наук, доцент

ФУЛЕЙ Тетяна Іванівна, начальник відділу Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук

ХАВРОНЮК Микола Іванович, професор кафедри кримінального права та кримінології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, заслужений юрист України

ЦУРКАН Михайло Іванович, суддя Вищого адміністративного суду України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

ШАМРАЙ Оксана Василівна, начальник відділу Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, *відповідальний секретар Редакційної колегії*

ШАПОВАЛОВА Ольга Анатоліївна, викладач Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, заслужений юрист Автономної Республіки Крим, суддя Верховного Суду України у відставці

ШЕВЧУК Станіслав Володимирович, суддя Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України

ШЕМШУЧЕНКО Юрій Сергійович, директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, заслужений працівник науки і техніки України

ШУКЛІНА Наталія Георгіївна, проректор з науково-дослідної роботи Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, *заступник голови Редакційної колегії*

ЮРОВСЬКА Галина Валентинівна, суддя судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ПРАВА

Віктор БРАТАСЮК. Відповіальність у праві: антропологічний та соціокультурний виміри.....6

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Петро АНДРУШКО. Деякі проблемні питання кримінально-правової кваліфікації постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного рішення в кримінальному провадженні (ст. 375 КК).....17

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Віталій КУЗЬМИШИН. Шляхи забезпечення безумовного виконання судового рішення 28

ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Ірина ВЕРЕЩІНСЬКА. Зміст предмета доказування щодо спадкування в справах з іноземним елементом.....36

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА СУДДІВ

Вадим БАРКО. Теоретичні підходи до розробки ефективної системи психологічного забезпечення професійної діяльності суддів.....43

Олександр САВІН. Основні теоретичні підходи до проблеми внутрішньоособистісної конфліктності в закордонній психології 50

КОНФЕРЕНЦІЯ

Національні стандарти суддівської освіти: професійна психологічна підготовка.....62

Програма конференції.....63

Вітальні промови 70

Сесія I. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ СУДДІВСЬКОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕКОМЕНДАЦІЙ РАДИ ЄВРОПИ

Микола ОНІЩУК. Суддівська освіта в Україні: національні стандарти і рекомендації Ради Європи.....79

Лорена БАХМАЙЕР ВІНТЕР. Ключові питання та виклики суддівської освіти в Україні: європейські стандарти.....86

Сесія II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Сергій МАКСИМЕНКО. Актуальність психологічного супроводження професійної діяльності..91

Юрій IPXІН. Концептуальні засади психологічної підготовки до суддівської діяльності 95

Френк ВАН ЛЮІЙК. Оцінка та розвиток професійних та соціально-психологічних навичок у кандидатів на посаду судді.....100

Віталій МАРЧАК. Психологія суддівської діяльності: теоретичні та практичні аспекти.....105

Сесія III. ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ

Володимир МЕДВЕДЕВ. Методологічні засади професійно-психологічної підготовки суддів в Україні.....	112
Ганна САВЧЕНКО. Соціономічні особливості професійно-психологічної готовності до суддівської діяльності.....	115
Світлана БЕЛЯЄВА. Професійне вигорання: шляхи запобігання.....	121

Сесія IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

Алла СЕМЕНОВА. Теоретико-методологічні засади розвитку професійної майстерності суддів.....	127
Олексій ЧЕРНОВСЬКИЙ. Вдосконалення професійно-психологічного відбору та адаптації суддівських кадрів.....	135
Ольга БУЛКА. Психологічні особливості професійної діяльності судді.....	143
Людмила БЕЗУСОВА-ПОПОВИЧ. Роль практикуючого психолога в процесі адаптації судді та профілактиці синдрому «професійного вигорання».....	147
Наталія КУРІЙ. Психологічна сумісність судді і помічника судді при виконанні професійних обов'язків.....	149

Сесія V. МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ

Дебора Д. МАККАВЛІ. Психологічні аспекти суддівської освіти в Канаді	152
Олена ЛЕВЕНЕЦЬ. Професійно-психологічні уміння у діяльності судді.....	157

КРУГЛИЙ СТИЛ

Пріоритети розвитку суддівської освіти.....	163
Програма круглого столу.....	167

ДОКУМЕНТИ

Проект Концепції національних стандартів суддівської освіти.....	169
Проект Концепції професійної психологічної підготовки у Національній школі суддів України.....	178

НОВИНИ .....**ОГОЛОШЕННЯ.....**

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

Алла СЕМЕНОВА,
професор кафедри політології Одеського національного
політехнічного університету, доктор педагогічних наук

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУДДІВ

Шановні учасники конференції та її гості!

Як підкреслював видатний педагог, гуманіст, академік Академії педагогічних наук України С.У. Гончаренко, «Кожна наука – і в цьому її неодмінна ознака – пізнає закони функціонування сфер її дійсності, яку вона вивчає, і характеризується цими законами. Але, як це не дивно, в більшості підручників, що присвячуються освіті, на відміну від підручників з суспільствознавства, фізики, хімії та інших наук, ми не знайдемо викладу законів процесу навчання. В них є опис явищ, які часто зустрічаються, є виклад законів прояву і розвитку психіки, закономірностей засвоєння, але не навчання.» І навчання суддів взагалі тут також не є винятком.

Будь-яка наука має свій предмет вивчення, свої закони, закономірності, принципи і правила. Є вони і в професійній педагогіці – науці, яка вивчає професійну освіту як особливу, соціально і особистісно детерміновану педагогічну діяльність з прилученням людини не тільки до життя у суспільстві, а також й підготовки її до виконання нею своєї професійної діяльності, що характеризується відповідним педагогічним цілепокладанням і педагогічним керівництвом.

Без законів і закономірностей наук не буває. Знання педагогічних законів і закономірностей допомагає знайти відповіді на ключові питання професійної освіти будь-якої галузі: В ім'я чого і для чого навчати (цілі і цінності професійної освіти)? Кого навчати? Коли почнати систематичне навчання? Чому вчити (зміст освіти)? Як вчити (методи, прийоми, технології)? Як створити умови для повноцінної та ефективної професійної підготовки? Мова йде про пізнання і застосування законів і закономірностей професійної освіти.

Будь-яка наука являє собою систему, підсистемами якої є теорії, а елементами – поняття, у яких вона розкриває свій предмет. Професор Ліверпульського університету Едвард Стоунс, уперше ввівши термін «психопедагогіка», трактував його як «застосування теоретичних принципів психології в практиці навчання». Він писав: «...я

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

скористався цим словом не задля запровадження нового терміна і не думаючи представити просте складнішим ... , зосередивши свою увагу на функції навчання, а не на освіті як такій, психологічна теорія і педагогічна практика змогли б зблизитися і збагатити одну одну ... ». З такої точки зору навчання розглядається як вид експериментальної психології.

Саме на вивчення методологічних проблем навчання й спрямована психопедагогіка – галузь знань, що знаходиться на перетині психології та педагогіки. Її спрямованість – педагогічна, а підґрунтям є психологія. Це означає, що, ґрунтуючись на наявних можливостях розвитку конкретної людини, (психологія) психопедагогіка визначає, ЩО і ЯК має бути у цієї людини сформовано (педагогіка) відповідно до сучасних вимог, стандартів, які пред'являються до особистості професіонала.

Слід визнати, що сутність психопедагогіки деякою мірою здається подібною з прийнятими уявленнями про педагогічну психологію навчання як галузі, що досліджує закономірності освоєння знань, умінь і навиків. Але ключовим сенсом психопедагогіки є важливість взаємозв'язків між такими процесами як навчання й научіння на ґрунті урахування природних закономірностей перебігу цих процесів.

Таким чином, посилаючись на досягнення наукового знання про людину і перебуваючи на стику педагогіки і психології, психопедагогіка як інтегративна наука про гносеологічні засади педагогічної діяльності, являє собою систему методичних підходів до навчання з метою гармонійного розвитку особистості професіонала у навчальному процесі.

У широкому значенні навчання – це цілеспрямований організований процес, що й забезпечує гармонійний розвиток особистості, підготовку її до діяльності; у вузькому – формування переконань, норм моральної поведінки, рис характеру, волі, естетичних смаків, фізичних якостей. Розвиток особистості – тривалий процес. Він продовжується і в зрілі роки, оскільки змінюється соціальна дійсність і соціальна роль, життєвий досвід даної людини. Причому зовнішні впливи не обмежуються впливом навколоишнього середовища.

За таких умов професійна підготовка стає основним засобом і найважливішою частиною становлення перш за все ціннісного досвіду суддів. Основним же показником результативності такої підготовки стає рівень світоглядної зрілості і активності людини, а також характеру й особливостей особистої мотивації, спрямованості та динаміки психічних процесів. Таким чином, психопедагогіка, забезпечуючи методологічну базу, робить істотний вплив не тільки на розвиток особистості судді, а перш за все на розвиток його про-

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

фесійної майстерності.

Із вищевикладеного логічним є висновок, що саме професійна майстерність (комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі) визначає ефективність процесу професійної підготовки суддів (мотивація до навчання, розширення світогляду, самовдосконалення тощо), за рахунок «опочуттєвлення», «олюднення» професійних знань і вмінь саме завдяки діям Педагога.

Рефлексивна техніка тут не є самоціллю, а тільки засобом оволодіння професійною майстерністю суддів, реалізацією громадянської позиції, виявом у поведінковій активності поваги до особистості і становить найважливіший спосіб профілактики професійної деформації та недопущення розвитку синдрому професійного вигорання.

Розвиток рефлексивної техніки суддями, за нашим глибоким переконанням, здійснюється при вивчені курсу «Основи професійної майстерності суддів». Цей курс є переважно практичним та розробленим нами безпосередньо для слухачів Національної школи суддів на ґрунті навчального комплексу «Педагогічна майстерність» під керівництвом академіка І.А. Зязуна. Зміст курсу передбачає оволодіння основними сферами відповідної діяльності, що потребують узагальнених умінь. Теоретичний курс містить такі основні питання: спілкування, способи комунікативного впливу, релаксація, прийоми активізації пізнавальної діяльності, елементи акторської і режисерської майстерності в роботі судді, культура і техніка мови і мовлення.

Зазначимо, що професійне знання – це основа становлення професійної майстерності. Рівень професійного знання оцінюється рівнем узагальненості всіх часткових знань, глибиною засвоєння, вмінням використовувати їх на практиці. Тому професійна майстерність суддів ґрунтуються на специфічних перебігах психологічних процесів, які сприяють ефективності виконання роботи та на двох групах умінь. До першої належать вміння володіти собою (осанкою, мімікою, жестами, пантомімікою), керувати своїми емоційними станами (знімати зайве психічне напруження, викликати стани творчого самопочуття тощо), техніка мови (дихання, голосоутворення, дикція, темп мовлення). До другої групи належить вміння співробітничати з іншими людьми у процесі виконання професійних функцій (організаторських, контактної взаємодії, стимулювання діяльності тощо).

Професійна майстерність базується на гуманістичній позиції судді в спілкуванні при створенні середовища взаємоповаги. Оволодіння комунікативними уміннями здійснюється поступово й невиму-

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

шено.

По-перше, при вивченні курсу «Основи професійної майстерності» судді оволодівають технікою мовлення, навичками чіткості дикції, правильного фонакційного дихання, способами регуляції самопочуття, зняття напруження, релаксації, скованості тощо. Адже неправильна мова та невпевненість у собі негативно впливають на сприйняття та зменшують авторитет будь-якої людини. Далі судді розвивають навички професійного спілкування, вміння співробітництва, способи комунікативного впливу, прийоми встановлення контактів. Структуру спілкування визначають вміння соціальної перцепції, тому ми проводимо спеціальні заняття для розвитку уваги, уявлення, оволодіння способами переконання, навіювання. Для аналізу стилів спілкування на заняттях в Одеському регіональному відділені Національної школи суддів України слухачі дістають спеціальні завдання щодо спостереження спілкування безпосередньо на судових засіданнях.

Наступним кроком здійснюється формування і розвиток елементів професійної майстерності також й поза межами засідань. Практичні заняття допомагають суддям активізувати пізнавальну діяльність, вести індивідуальну бесіду, використовувати різні засоби комунікації, а також осмислювати окремі методичні прийоми і усвідомлювати їх місце і значення у структурі професійної діяльності.

Від уміння керувати собою, культури професійного спілкування до професійної майстерності співробітництва – така логіка вищезначеного курсу.

Слід зауважити, що практичні заняття з цього курсу неможливі без творчого пошуку нових методик. Успішність праці суддів залежить від багатьох факторів, що вимагає різних форм взаємодії, які уможливлюють дослідження її сутнісних особливостей як цілісної системи. Так закріплюються вміння невимушено вести бесіду, переконувати, сугestувати. Пропонується організувати етичну бесіду (визначити тему, знайти аргументи, необхідні виразні засоби спілкування), виступити в ролі розповідача так, щоб збудити уяву слухачів, образне мислення тощо.

Приділяється увага типовим ситуаціям у залі засідань і поза ним, для цього широко використовується навчальна гра. Вона дає потужний імпульс розвитку інтелектуальних і творчих можливостей. Розвиток у суддів навичок професійного спілкування складається з умінь організувати професійну взаємодію з аудиторією, встановлювати контакт. Тому ми навчаемо слухачів не тільки проектувати логіку виступу, а також аналізувати і корегувати зміст свого виступу перед аудиторією, спостерігаючи за її емоційною реакцією – здатності утримувати в

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

полі уваги головну думку й послідовність її доказу.

Поглиблення основних знань з курсу та формування адекватних умінь здійснюється також і засобами тренінгу. Тренінг професійно-педагогічного спілкування у ході практичних занять із професійної майстерності суддів відбувається в умовах паралельності із реальними взаємостосунками під час виконання посадових обов'язків.

Слід зазначити, що здібності до судової діяльності як складової професійної майстерності суддів (комунікативні, перцептивні, динамічні, емоційно-почуттєві, вольові тощо) прогнозуються, проектуються, корегуються та успішно формуються та розвиваються, враховуючи визначальний попередній етап їхньої психодіагностики.

При цьому, ураховуючи те, що взагалі концепції професійної освіти спираються на відповідні принципи, ми конкретизували чотири основні принципи психодіагностики особистості суддів: гармонію, незалежних експертів, комплексності і лонгітюдності. Розглянемо ці принципи більш детально і проілюструємо їх.

Принцип гармонії. Потребує аналізу особистості у цілому, а потім її складових характеристик. Він ґрунтуються на моністичній концепції багатовимірного розвитку особистості. Наука про людину взагалі і психологія зокрема визнають два діаметрально протилежних підходи до побудови теорії особистості – ідеографічний і номотетичний. Прихильники першого (наприклад, В. Дільтей), акцентуючи увагу на унікальності кожної людини, у принципі відмовляються від пошуку «міри» (чи мір) для побудови єдиної теорії. В особистість іншого можна «вжитися», її можна «описати», але не можна звести до якогось заданого набору характеристик і параметрів.

Прихильники другого підходу, навпаки, вважають, що науковий аналіз особистості уможливлюється лише в «заданих координатах»: структури, зв'язків і ліній розвитку (Г. Олпорт, В. Штерн, А. Лазурський та ін.). Еклектичний підхід шукає компроміси і знаходить їх у різноманітних варіантах (З. Фрейд, А. Адлер, Е. Фромм та ін.).

Звернемося до моністичної концепції багатовимірного розвитку особистості. Вихідною клітинкою аналізу особистості як соціальної сутності може стати категорія діяльності (Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв). Користуючись методом сходження від абстрактного до конкретного, через поступальну конкретизацію відбувається розгалуження особистості на багато якостей, параметрів, характеристик (безкінечне як унікальне).

У підсумку номотетичний та ідеографічний підходи стають полюсами єдиного наукового аналізу в дослідженні особистості – це перший крок.

Другим кроком є сходження від абстрактного до конкретного, яке

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

полягає у виділенні пристрасного, потребносно-вольового (емоційного, почуттєвого) індивіда з простору – часу його діяльності.

Третім кроком є просторово-часова орієнтація, що поділяється на минуле, нинішнє і майбутнє. Емоційно-почуттєвий світ диференціюється (в узагальнених естетичних категоріях) на позитивні, негативні і амбівалентні. Активність уявляється в трьох виявах: предметний зміст, рівень освоєння і форма реалізації.

Четвертий крок передбачає позитивні переживання – почуття прекрасного і піднесенного; негативні – почуття потворного і низького; амбівалентні – почуття трагічного і комічного.

Змістом активності тут постають предметно-знаряддєво-продуктивне перетворення (праця), інша людина (спілкування), функціонування (гра, ритуал), «я – сам» (самодіяльність); а рівнем засвоєння постають просте присвоєння, репродуктивне та творче (продуктивне) відтворення діяльності. Формами освоєння при цьому є матеріальна (наочно-дійова), перцептивна (наочно-образна), мовно-мисленнєва (розумова, інтуїтивна).

Конкретизація вказаних інваріантів розвитку навичок діяльності особистості дозволяє дійти доожної людини, враховуючи її унікальність. Своєрідне поєднання параметрів цих варіантів і дає цілісне уявлення про будь-яку особистість. На його основі можна діагностувати її особливості, наприклад, знання, уміння, рівень професійної майстерності суддів та кандидатів на посаду судді.

Особливо заслуговує на увагу відтворення четвертого кроку конкретизації діяльнісної теорії особистості і демонстрація її можливостей для характеристики особистості судді.

Як відомо, принцип незалежних експертів, що широко застосовується на практиці, полягає в тому, що характеристику особистості складають декілька незалежних фахівців. Наприклад, при дослідженні особистості кандидата на посаду судді.

Наступним є принцип комплексності психодіагностики. Вже саме його визначення пояснює сутність методу. Для відбору конкретних методик та їх класифікації, згідно з визначеними інваріантами у структурі особистості, виокремлюються ті ж самі п'ять основ: мотиваційно-емоційна (для чого обстежується особистість?), предметна (що досліджується?), за рівнем (як досліджується?), за формою (в якій формі?), за етапами взаємодії дослідника з досліджуваним (часовий аспект). Природний експеримент, включене спостереження, клінічна бесіда, фіксована установка і формулючий експеримент є найоб'єктивнішими і найнадійнішими методами сучасної психопедагогіки. Перспективним напрямом розвитку такої діагностики є експресформуюча діагностика, яка дозволяє оцінити наявний рі-

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

вень здібностей з обґрунтуванням прогнозу їх розвитку.

Принцип лонгітюдності (тривалості в часі) передбачає послідовну систематичну психодіагностику особистості суддів, наприклад, які працюють на посаді перші три роки. Реалізація цього принципу підвищує надійність дослідження, а також дозволяє керувати динамікою розвитку особистості в її професійному становленні. Крім того, вона уточнює специфіку психодіагностики з метою професійного відбору. По-перше, психодіагностика при відборі перестає бути разовою процедурою. По-друге, змінюється сама її мета: створюється цілісне сприймання особистості кожного. Кожна з процедур обстеження дає можливість корегувати таку роботу, починаючи з першого призначення на посаду, адаптацією та профілактикою професійних деформацій. Використання психолого-педагогічного комплексу діагностики на базі комп'ютера дозволяє в подальшому нагромаджувати банк даних і за його допомогою здійснювати оперативне управління підготовкою кadrів вищої кваліфікації у масштабах регіону.

Відтак цілісний психопедагогічний синергетичний підхід щодо розвитку професійної майстерності суддів призводить до необхідності посилення принципів системності й комплексності в керуванні процесом їхньої професійної підготовки. Із позицій такого підходу про розвиток професійної майстерності особистості суддів недостатньо судити тільки на ґрунті показників якості розгляду справ у залежності від їх категорій. Необхідно насамперед ураховувати узагальнюючі психолого-педагогічні показники, що описують результати відповідних проміжних та підсумкових психологічних тестувань, характеристики динаміки відпочинку (тобто вільного часу) особи судді, тривалості самої професійної діяльності, її юрисдикції тощо.

Спираючись на власний педагогічний досвід, ми цілком впевнені у необхідності впровадження курсу «Основи професійної майстерності суддів» у всіх відділеннях Національної школи суддів України. Адже саме з таких позицій розробка і впровадження національних стандартів суддівської освіти в Україні взагалі та професійний відбір й підготовка суддів зокрема, відбуватиметься як цілісний гармонічний процес на ґрунті рефлексивного розвитку ціннісних структур свідомості суддів, для яких мають залишатися особистісним гаслом слова академіка І.А. Зязуна, що «у професійних видах діяльності, які безпосередньо стосуються людини, є два рівнозначні суб'екти за змістовою сутністю – Людина і Людина. Вони мають створювати один одному відчуття Спокою, Рівноваги, Благополуччя і Щастя...

Коли в особі представника правосуддя/державного лідера поєдну-

СЕСІЯ IV. ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СУДДІВ

ються мудрість і майстерність Учителя, мужність і відповіdalність Батька, сердечність і чесність Матері, Держава і її Народ досягають визнання і розквіту. Передусім через те, що освіті надається першочергового значення як єдиного засобу включення творчих можливостей Людини в налагодження економічного і культурного розвою Держави. З цього починали всі розвинені країни світу. До цього прагнули кращі уми України в різni історичнi періоди її розвитку.

Іншого шляху не було і не буде. І хто намагається пропонувати інші шляхи для утвердження незалежності України, той веде її народ до великих непередбачуваних трагедій. Годі трагедій! Україна і її народ Божим велінням давно вже заслуговують на щастя.»

Дякую за увагу!